

Een en ander over de sjako's bij het `Grijsgroen van 1912' van de Regimenten Grenadiers en Jagers

In 1912 gaf de toenmalige minister van Oorlog, Dr. H. Colijn, aan een groep officieren die bijgestaan zou worden door de bekende kunstschilder van militaire taferelen Jan Hoyck van Papendrecht, opdracht nieuwe uniformkleding voor het leger samen te stellen. Bij een kabinetsaanschrijving van 28 december 1911, no. 87, was al in beginsel goedgekeurd, dat deze nieuwe kleding (veldkleding) genaamd van grijsgroen laken zou worden vervaardigd. Dat `grijsgroen' nu werd door velen in ons leger van die dagen als een onluistering van de eerste orde aangevoeld, als een enorme versobering na die 19e eeuw met zijn kleurrijk uitgedoste krijgsmachten.

Evenzo was het gesteld in het keizerlijke Duitsland met de komst van het `Feldgrau', in het Britse Imperium met het `Khaki' en in Frankrijk met de invoering van het `Bleu d'horizon', ook dáár werden deze nieuwigheden niet met gejuich begroet.

Op allerlei mogelijke manieren werden er toch op de nieuwe veldkleding, traditievolle, kleurrijke en glimmende emblemen aangebracht. Men kon kennelijk moeilijk loskomen van het joyeuse verleden. Zo was het, zoals gezegd, bij de grote krijgsmachten om ons heen in Europa. Zo was het óók in Nederland.

Om niet te vervallen in allerlei details rondom die ingrijpende kledingveranderingen van 1912, zullen wij ons beperken tot die poging van de uniformcommissie van toen, om het grijsgroen voor de Regimenten Grenadiers en Jagers zo aannemelijk mogelijk te presenteren, met eventuele handhaving van de nodige tradities.

Daar de Generale Staf, de Wapens van de Koninklijke Maréchaussée, Cavalerie alsmede het Korps Rijdende Artillerie toen nog niet in het grijsgroen zouden worden gekleed, - de weerstand bij deze onderdelen tegen die kledingvernieuwing was zéér groot -, rijst het vermoeden dat de commissie, waarschijnlijk in samenwerking met de officieren van de beide regimenten, nu de gelegenheid kreeg voor de Grenadiers en Jagers iets extra's te bedenken. Dat `extra' kwam o.a. tot uiting door de Grenadiers uit te rusten met sjako's, waarvan de romp was overtrokken met zwart laken. Dit gold trouwens ook voor de Jagers tot en met de rang van sergeant-majoor. Vanaf de rang van adjudant-onderofficier en hoger was bij dit regiment de romp van deze sjako met groen laken overtrokken.

Aan de linkerzijde van de zwartlederen bodem van dit nieuwe sjakomodel bevond zich een wit katoenen of gouden lusje, waaraan de wit katoenen of gouden `schommels' met de snoeren en de `gardespiegels' met de kwasten bevestigd konden worden, dit t.b.v. een voorgesteld groot tenue. Vermoedelijk is de draagwijze van het geweer en de sabel er de oorzaak van geweest, dat men deze `opschik' nu van rechts naar links verplaatste. Voor de onderofficieren en de manschappen worden pluimen van hangend paardehaar, lang 20 cm, voorgesteld en kokardepompons van geel metaal. Uitgevoerd werden echter exemplaren van oranje-gele stof. Al vrij snel werden deze weer vervangen door kokardes van oranje-grijze stof. Deze opgetuigde hoofddeksels vonden géén doorgang meer bij de troep, er waren andere zorgen.

De internationale spanningen namen in 1914 zó toe, dat de Nederlandse regering op 2 augustus van dat jaar de algemene mobilisatie afkondigde voor Land- en Zeemacht.

Herhalingslichtingen Grenadiers en Jagers kwamen toen onder de wapenen in een grote verscheidenheid van tenues: M. 1865, M. 1897 en M. 1912, het grijsgroen met de zwarte en groene sjako's (de zg. Brandemmers) de rode en groene kragen en mouwopslagen en de kleurrijke zwaluwnesten. Tezamen met de gekleurde banden om de platte petten verdween dit alles in een vrij snel tempo reeds in de aanvang van 1915 bij het gemobiliseerde leger. Het Koninklijk Nederlands-Leger en Wapenmuseum ontving kortelings van de nabestaanden van de kapitein der artillerie J. C. P. W. A. Steenkamp MWO, een schetsboekje met diverse minutieus uitgewerkte ontwerptekeningen. Steenkamp maakte indertijd ook deel uit van die groep officieren, die medewerkten aan de totstandkoming van het nieuwe velduniform. Bij deze voorstellen bevond zich ook een ontwerp voor een 'opgetuigde' grijze sjako t.b.v. deze regimenten. Men is er zéér intensief mee bezig geweest, om maar vooral bestaande uniformtradities te bewaren.

Tenslotte zouden zelfs in 1937, ter gelegenheid van het huwelijk van Prinses Juliana en Prins Bernhard, bij verschillende plechtigheden officieren van die beide regimenten verschijnen met de bewuste donkere sjako's van 1912, met schommels, snoeren en kwasten aan de linkerkant bevestigd.

Bronnen en literatuur

1. Beschrijving van de Uniformen, de Tenuen en het Paardentuig van de Landmacht, vastgesteld bij de Beschikking van den Minister van Oorlog van 12 september 1912, VIde Afd., No. 431, naar aanleiding van het K.B. van 7 september 1912, No. 41; herzien en opnieuw uitgegeven ingevolge Beschikking van den Minister van Oorlog van 15 februari 1913, VIe Afd., No. 61, naar aanleiding van het Koninklijk Besluit van 4 februari 1913, No. 92.
2. Collectie grijsgroene uniformen, hoofddeksels etc. uit de jaren 1912/14, Expositie en depot KNLWM.
3. Collectie en documentatie F. Smits te Voorburg.
4. Bibliotheek KNLWM-Delft.